

LES LLENGÜES A KENYA

A la república de Kenya es parla una seixantena llarga de llengües, de manera que els seus 55.100.588 habitants reflecteixen una gran diversitat cultural i lingüística. Més enllà de l'anglès i el *swahili*, les llengües oficials i nacionals de Kenya, hi ha un gran conjunt de sistemes lingüístics naturals –amb la seva respectiva classificació lingüística i condició sociolingüística o estatus– presents en aquest país de l'Àfrica Oriental.

L'extraordinària diversitat lingüística no és una característica exclusiva de Kenya, ja que és molt freqüent als països africans. Les 2.035 llengües africanes censades estan dividides en quatre grans famílies. Cal tenir en compte, però, que es tracta d'una dada inestable, atès que algunes llengües tot just s'estan descobrint en aquests moments, mentre que n'hi ha d'altres que s'estan extingint com a conseqüència de l'escàs nombre de parlants.

1. Classificació de les llengües africanes

La classificació de Greenberg presenta quatre famílies lingüístiques principals: la nigerocongolesa, la nilosahariana, l'afroasiàtica i, en darrer lloc, la família *khoisan*. Alhora aquests quatre grans grups es subdivideixen en branques compostes per diverses llengües.

En primer lloc, la família lingüística nigerocongolesa, que representa un total de 1436 llengües, de manera que és la família lingüística més gran del món. Està composta per llengües amb un gran nombre de parlants, com, per exemple, el *wòlof*, predominant al Senegal, amb uns 7 milions de parlants. O el *fula*, una llengua present a l'Àfrica oriental, occidental i central, que disposa d'uns 25 milions de parlants aproximadament. Tal com s'analitzarà més endavant, aquesta família inclou la branca de les llengües Benue-Congo, d'on deriven les llengües bantoides presents a Kenya.

En segon lloc, respecte al grup nilosaharià, tot i que és difícil classificar les seves respectives llengües –en part per la tasca complexa de distingir entre varietats lingüístiques–, M. Lionel Bender ha establert tres famílies lingüístiques independents que formen el grup de llengües nilosaharianes.

- *Songhai*
- *Saharià*.
- *Kuliak*.

A més, hi afegeix una quarta família amb sis branques, de les quals destacarem les llengües sudàniques, sobretot les orientals, compostes pel nilòtic, un grup extens que més endavant serà descrit per la seva connexió amb Kenya.

En tercer lloc, les llengües afroasiàtiques, que es caracteritzen per ser l'única família lingüística que inclou idiomes parlats de forma exclusiva fora de l'Àfrica. Alhora aquestes llengües estan dividides en diverses famílies: família berber, txàdica, cuixítica, egípcia, semítica i omòtica. La cuixítica té especial relació amb Kenya i, per tant, hi tornarem més endavant. En darrer lloc, la família *khoisan*, que és el grup més petit de les quatre famílies africanes. Segons T. Güldeman i R. Vossen, han perdurat unes 30 llengües, distribuïdes majoritàriament per la zona de Botswana i Namíbia, ja que se n'han extingit forces (el nombre màxim de llengües que s'havien documentat rondava les 100).

2. Classificació de les llengües africanes a Kenya

Segons W.H. Whiteley, les llengües africanes de Kenya, és a dir, les originals d'aquest territori, es distribueixen en tres grans grups: les llengües bantoides, les nilòtiques i les cuixítiques. A continuació, es presenten un conjunt de taules, amb la finalitat de classificar les llengües gràcies a partir de dades extretes principalment del lloc web [Glottolog](#).

2.1. Llengües bantoides

Tal com s'ha comentat, aquest grup de llengües deriva de la família nigerocongolesa i, més específicament, de la branca Benue-Congo. Entre elles, destaca el *swahili*. Segons J. Serrano, disposa d'una gran quantitat de parlants, ja que en té uns 110 milions escampats per onze països, entre ells Kenya.

Les llengües que apareixen a la taula següent deriven de la branca *Northeast Savanna Bantu*, la qual se subdivideix en altres grups lingüístics.

Llengües bantoides			
<i>Northeast Savanna Bantu</i>			
<i>Central Kenya Bantu</i>	<i>Great Lakes Bantu</i>	<i>Northeast Coastal Bantu</i>	<i>Kilimanjaro-Taita</i>
Kikuyu Embu Mbeere (dialecte de l'Embu) Meru Chuka Tharaka Mwimbi Kamba	Gusii Kuria Logooli Suba Bukusu Tachoni Família Luyia (dins de Great Lakes Bantu) Wanga Nyore Marama Kisa Isukha Marachi Idakho	Taveta Swahili (compost pels dialectes Amu, Bajuni, Fundi, Matondoni, Mgao, Mrima, Mwita, Mwini, Pate, Pemba, Shamba, Siu, Unguja) Cutchi-Swahili Malakote (Ilwana) Giryama (compost pels dialectes Kauma, Ribe, Rabai, Jibana, Kambe) Duruma Chonyi Digo Pokomo	Taita (compost pels dialectes Mbololo, Werugha, Mbale, Chawia, Bura, Mwanda) Sagalla (compost pels dialectes Kasigau, Dambi, Mugange, Teri, Kishamba, Gimba)

2.2. Llengües nilòtiques

Les llengües nilòtiques es divideixen en tres subgrups: *Western Nilotic*, *Eastern Nilotic* i *Southern Nilotic*. A Kenya, destaca la llengua anomenada Luo, que, segons Barbara i Joseph Grimes, té aproximadament uns 3.185.000 parlants, que representen el 13.8 % de la població kenyana.

Llengües nilòtiques		
<i>Western Nilotic</i>	<i>Eastern Nilotic</i>	<i>Southern Nilotic</i>
Luo	Teso Turkana Masai Samburu	Kalenjin (compost pels dialectes Nandi, Keiyo, Kipsigis, Tugen i Terik) Sabaot (compost pels dialectes Bong'omeek i Koony) Kupsabiny Oriek Omotik

2.3. Llengües cuixítiques

Les llengües cuixítiques de Kenya deriven de la branca est de la família lingüística cuixítica. Encara que a la llista no hi aparegui, cal recalcar que la llengua *nubi* (parlada a Kenya) forma part d'aquest família lingüística, però deriva d'una altra branca: la semítica.

Llengües cuixítiques
<i>East Cushitic</i>
Somali
Rendille Boni
Borana “Galla”, composta pels dialectes Gabra i Sakuye.
Waata
Dahalo Markweta: Endo (dialecte)
Daasanach Orma Yaaku

3. El domini lingüístic complet de Kenya

3.1. Més llengües utilitzades a Kenya

Fins ara hem classificat les llengües africanes de Kenya, és a dir, les originals d'aquest territori. Tot així, el domini lingüístic també inclou llengües utilitzades a Kenya com a primeres llengües per comunitats de parlants, independentment del seu origen. Aquests idiomes corresponen a l'*hindi*, el *goan*, el *gujarati*, el *panjabi*, l'àrab, etc. En canvi, l'anglès, tot i ser una llengua oficial, sol ser après principalment com una segona llengua després d'haver adquirit la primera.

3.2. Llengua de signes kenyana

És important recalcar que existeix una llengua de signes kenyana. Segons dades de l'any 2000, el 1990 aquesta llengua natural de modalitat gestual i visual era utilitzada per 26.000 estudiants en escoles de primària. A més, hi ha aproximadament unes 200.000 persones sordes a Kenya, però malauradament es desconeix la xifra exacta dels usuaris d'aquesta llengua.

La KSL (*Kenyan Sign Language*) no posseeix una relació amb altres llengües de signes. D'aquesta manera, un parlant sord d'Uganda o Tanzània no podria entendre's amb un altre de Kenya. Tot i així, dins del territori kenyà, un parlant sord de Kisumu (a l'est del país) pot dur a terme una conversa de manera òptima amb un altre parlant sord de Mombasa (a l'oest del país).

4. Situació sociolingüística a Kenya: llengües oficials, amenaçades i extingides

Des d'un punt de vista sociolingüístic, les llengües que es parlen a Kenya disposen d'estatus diversos. Segons dades de la revista *Ethnologue*, 12 llengües són institucionals, 49 s'ubiquen en una zona estable, mentre que dues estan amenaçades i cinc s'estan extingint.

L'anglès i el *swahili* són els idiomes nacionals i oficials a Kenya i, per tant, s'utilitzen en l'àmbit educatiu i en l'administratiu com a llengües institucionals, juntament amb el *kimiiru*, el *lubukusu*, el *lulogooli*, l'*olukhayo*, l'*olumarachi*, l'*olumarama*, l'*olusamia*, l'*olushisa*, l'*olutsotso* i l'*oluwanga*.

Tot seguit, s'adjunta una taula que descriu la situació de les llengües amenaçades o extingides a Kenya com a conseqüència de la seva pèrdua de parlants. Les dades del nombre de parlants són extrets del catorzè volum de la revista *Ethnologue*.

Llengües amenaçades: es comencen a deixar de transmetre entre generacions, és a dir, als nens.	Burji: a Kenya, els parlants més grans de 40 anys són bilingües (<i>burji</i> i <i>boran</i>). Ara bé, els parlants menors de 20 anys no parlen directament <i>burji</i> . Okiak: els parlants d'aquest sistema lingüístic representen un grup ètnic petit a Kenya (aproximadament 20.000 persones).
Ja no es transmet entre generacions; els únics parlants pertanyen a la generació dels avis.	Dahalo: encara que s'assimili força al <i>swahili</i> , és una llengua independent, amb uns 3000 parlants. Omotik: la majoria dels seus parlants actualment parlen <i>Maasai</i> . Yaaku: no es parla en gaires àmbits.
A punt d'extingir-se: no es transmet entre generacions; els únics parlants formen part de la generació dels avis o més grans, que tenen poques oportunitats de fer servir la llengua.	El Molo: queden pocs parlants d'aquesta llengua. La majoria d'aquest grup ètnic parla actualment <i>Samburu</i> , una llengua semblant.
Llengua extingida: no s'utilitza i, a més, ningú conserva un vincle o sentiment d'identitat associat amb la llengua.	Singa: és una llengua extingida que deriva de la família lingüística nigerocongolesa.

5. Conclusions

Kenya és un país caracteritzat per una gran diversitat lingüística que alhora s'estén per la resta del continent africà. S'han presentat les quatre famílies lingüístiques que divideixen les llengües africanes amb l'objectiu d'exposar una aproximació al seu domini lingüístic, que inclou les llengües africanes del país, la llengua de signes kenyana i les altres llengües utilitzades en el territori.

La situació sociolingüística del país demostra que la seixantena llarga de llengües parlades posseeixen diferents estatus de més o menys valor: mentre que les llengües oficials i nacionals (l'anglès i el *swahili*) són usades en àmbits educatius i institucionals, hi ha altres llengües en situació de risc (amenaçades i algunes fins i tot directament extingides) que no gaudeixen de bona salut i, en conseqüència, podrien acabar desapareixent per la pèrdua progressiva de parlants.

Sergi Capel, *Gabinet d'Assessorament Lingüístic per a la Immigració* (GALI)

